बी. ए. तृतीयवर्ष
पेपर – XI

आर्थिक विचाराचा इतिहास

Unit 1st

प्राचीन आर्थिक विचार

प्रा. डॉ. स्वाती कुरमे
अर्थशास्त्र विभाग
बळीराम पाटील महाविद्यालय किनवट

कौटील्य यांचे आर्थिक विचार :-

कौटील्य हा बुध्दीमान ब्राम्हण होता तो चाणक्य, विष्णुगूप्त, हया नावाने ओळखला जात होता. चंद्रगुप्त किंवा कोणत्याही राजाला शासन करणे सोपे जावे म्हणुन कौटील्याने 'कौटील्याचे अर्थशास्त्र' नावाचा ग्रंथ लिहिला . कौटील्याने आपल्या ग्रंथात असे लिहीले होते की पृथ्वी म्हणजे जमीन कशी मिळावी असे तीचे पालन कसे करावे हे शिकविणारे शास्त्र म्हणजे अर्थशास्त्र होय.

कोटील्याचे अर्थशास्त्र हा ग्रंथ प्राचीन भारतीय आर्थिक विचारांचा मुख्य आधार मानला जातो. हा ग्रंथात 15 प्रकरणे असून 430 पानाचा अंतर्भाव आहे.

कौटील्याचे अर्थशास्त्र या ग्रंथाने जर्मन व रशियन भाषेतही भाषांतर झाले सिंधी व उर्दु हया दोन भाषा वगळता इतर भारतीय भाषामध्ये हा ग्रंथ भाषांतरीत झाला

कौटील्य यांचे आर्थिक विचार

1) सार्वजनिक आय व्यय
2) व्यापार विषयक विचार
3) शेती विषयक विचार
4) शासनाची कार्य
5) मुख्य विषयक विचार
6) उत्पादनाचे घटक व त्यांचे मोबदले
7) कल्याण विषयक विचार
8) लोकसंख्या विषयक विचार
9) खाजगी मालमत्ता
10) संपत्ती विषयक विचार

कौटिल्य यांचे संपत्ती विषयी विचार

कौटील्याच्या मताप्रमाणे संपत्ती ही संकल्पना बरीच विस्तुत होती त्यांनी पुढील सर्वांचा संपत्तीत समावेश केला .

1) पैसा आणि वस्तु
2) मिळवता येण्यासारखे धन
3) खाजगी आणि सार्वजनिक संपत्ती
4) सोने चांदी
5) भांडवल किंवा संचित संपत्ती
6) उपभोग संपत्ती
7) हस्तातरण किंवा स्थानांतरण करता येण्यासारखी संपत्ती

कौटील्य यांचे कृषी विषयी विचार

1) राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेत शेतीला महत्वपूर्ण स्थान

2) शेतीमधून समाजाला अन्नधान्य , पशुधन , वनोत्पादन या गोष्टी मिळतात.

3) शेतकऱ्यांना शासनाने विविध प्रकारची मदत पुरविली पाहीजे.

4) पडीत जमीन पिकाखाली आणावी.

5) शेती विज्ञानाचे प्रयोग शेतीवर करावे.

6) जमीन कसन्यास शेतकरी कुचराई करत असेल तर ती जमीन दुसऱ्या शेतकऱ्यांना द्यावी .

आर्थिक विकासात सरकारची भुमिका

1) पडीत जमीन लागवडी खाली आणावे

2) शेतीला पाणी पुरवठा करण्यासाठी तलाव बांधणे

3) खाणीचा शोध घेऊन खनिज संपत्ती काढणे

4) देशातील विविध वस्तुच्या विकासाला चालना देणे.

5) व्यापाराच्या विकाससाठी प्रोत्साहन देणे.

6) दुष्काळी परिस्थीतीत लोकांना रोजगार मिळावा म्हणून सार्वजनिक कामे करावीत

THANK YOU